

A RÉGI ITÁLIA DICSERETI.

(VERGILIUS, GEORGICON II. KÖNYVÉNEK BEVEZETÉSE.)

Eddig a földművelés meg a csillagos Ég sora. Mostan téged zeng a dalom, Bacchus, meg az erdei fákat s mely maradozva gyarapszik, olajcserjéknek a sarját! Erre, te Présisten, — hol telve ajándokaiddal minden; ahol teneked venyigék terhével az őszi rétség nyiladozik s a szüret leve forr teli kádban; — erre te Présisten, jöjj és saruid lehajtván mártsd meg az új mustban csupasz ikráid velem együtt!

Kezdetből a növő fáknak más-más a szokása. Némelyik embernek kezitől nem kényszerítetve, önkényt búvik elő s a mezőkre, a messzekigyző vízre borúl. Hajló füzesek, meg a renyhe rekettye, nyár s szomorú-fűzfának acélszínű lombja — így indul. Más a leperdülő magból sarjad ki, miként a sűdár gesztenyefák, Jupiter berkének a dísze: égbenyuló makkfák s görögök jósdái: a tölgyek. Más fa gyökéretiről zsendít sűrű sarjúágat, mint a cseresznye, a szil; Parnasszus zsenge babérja szintígy hajt terebély árnyéka alatt az „anyának“.

A Természet először e módokat adta; az összes erdők, szent berkek, cserjések eként nyiladoznak, Mesterséggel egyéb utakat kitalált a gyakorlat.

Van ki levág ojtványt valamely gyengéd anyatestről s rejti barázda ölébe. Ez ágakat ás be a földbe, négybenyesett hajtást vagy mint a karót kihegyezve, Van fa, mely azt kívánja, hogy ívbe lehajtván a vessző — tön-élő bujtvány — a saját földjébe tenyésszen. Sok fogan úgy gyökeretlenül is s elmetszve a végén nyugton bízza a kertész újra a földre a vesszőt. Sőt; bár törzse kívágya — kimondani is csoda! — mégis száradt, holt rönkből gyökeret sarjaszt az olajfa. S látjuk, amint gyakran csak fajzik egy ág valamilyen mástélebe, amint elváltozik és a beoltott alma terem körtén, szilvába pirúl a köves som . . .

Hát csak rajta, tanuljátok gazdák a tenyésztés módjait és a vadóctermést nevelés nemesítse. Csak téfien ne heverjen a föld! Hadd nőjön a szőlő Izmaruson s olajág koszorúzza a hosszú Taburnust.

És te jer, elkezdétt munkám végezzük el egygyütt én díszem, és híremnek erősb fele! Oldjad szálltodbán — Maecenas — a nyílt tengernek a vásznat!

Nem vágyom mindent felölelni e verseszetemben, nem, noha száz nyelvem, noha száz szám volna s a hangom érchang. Jer, tartsunk csak mindig — a partnak; amerre nem szakadunk el a rögtől; nem kell félned a költőt. versektől, kerülöktől, nagy-feneket-kerítéstől . . .

Ami növény önkényt búvik ki a földi világra,
nemtermő, de szívós s életrevaló a növése:
földjében ősi erő. De ha ezt majd oltja a gazda
vagy ha gödört ásván úgy ülteti máshova által, —
vad természetit elveszti s szorgos nemesítés
— bármily fajt kívánsz, — mindazt kiteremti belőle.
Még az a tölgyről meddőn kinövő galy is ekkép
tenne, ha szétrakná szép sorban a puszta mezőkön, —
(így, hogy az ősfának sűrű lombja meg ágai árnyat
vetnek rá, a növelésbe megáll s megfullad a termés).

Végre: amely fa lehullt magból támadt, az alighogy
nő; késő unokák számára nevelgeti lombját,
korcs termése felejtí, milyen volt régen a húsos,
s csak savanyú „egrest“*) — madaraknak jót — hoz a szőlő.

Egy szóval: mindent meg kell munkálni, kirakni
sorba barázdákba s nagy költséggel nemesíteni.
Ám így olaj törzsről, szőlő bujtványról — aminthogy
Vénusznak mirtusza leszúrt ágról — szaporásabb.
Pflántáról a kemény mogyoró sarjad fel, a szálás
kőris, az árnyékos nyár mely koszorúzta Heraklest,
dódonabéli Zeus makkfája s a pálma sudára;
sőt így így nő a fenyő is — elébe a tengeri vésznek.
Oltja dió vessző — másrésről — a durva kukojszát
s meddő plátánián termett már nagyszerű alma,
tölgyön gesztenye, kőrisfán meg a körte fehérle
szirmai villogtak s szil alatt makkoltak a hizók.

Ámde az oltásnak s szemzésnek a módja se mindegy.
Mert ha a rügy középuitt ötlük fel a kérgen, a gyengéd
hámot is áttörvén, — maga már szükecske bevágást
hord göbe s az idegen fáról ide zárja a csírá, —
hogy nedves háncsban megeredni tanítsa a kertész.
Ellenben, ha göbetlen a szár, lenyesi s közepébe
ékel utat mélyen, most így iktatva beléje
hozni-kelő ojtványt s kis idő multával az égnek
szökken a megtermett, áldottabb ágazatú fa:
új lombját s idegen termését egyre csodálva.

Már fajtára sem egy azután: az erős szil, a fűzia
s a lótsz vagy Idának a ciprusiája; de nincsen
egy mintára teremve a húsos olajja se (melyből
van kerekébb, nyúltabb s keserű, de kövérke bogyójú),
s semmi gyümölcs, valahány kertjébe van Alkinoosznak.
Más a szabin, az aszír s fontos vaj-körtefa ága;
és a mi vesszőink dehogy azt érik be szüretre,
mit Lesbosz szedeget le Methymnaeben venyigékről!
Van Thazosz-szigeti s mareotiszi tőke (fehéres),
— ez zsírosabb, amaz a könnyebb talajokba tenyészik, —

*) A kitűnő tájszót Mészöly Gedeon professzor úrnak köszönöm.

s asszúnál asszúbb „görög” és „nyúlszínű” tüzeskés,
 (mely ha iszod, lábada leszáll s lakatot kap a nyelved);
 van bibor- meg aranyszöllő s — hogy zengjen az ének,
 Rhaetia fürtje? — (csupán a falernumival ne vetélkedj!) —
 S vannak Aminnaeában erős, tartós ború tökéek, —
 tمولسي, sőt a „Phanae-djadalma” sem áll meg előttük.
 A kicsiny argoszival sincs egy, mely bírja a versenyt,
 úgy fizet ez s olyan kitűnőn áll annyi sok évig.
 S hogy mellőznék te, az istenek és az ingyencek
 kedvelt „rhodusi”-ja s duzzadt termésű „ökörsem?”
 . . . Nincs szeri-száma, milyen sok a fajta, se hogy neve milyen
 mindegynek s — számmal minek is kell azt kifejezni?
 Ezt aki tudni kívánná, — mintha kitudni kívánná,
 Libya tengeriben fövenyet mennyit visz a felszél;
 vagy felmérni, ión hullám hány loccsan a partnak
 gálya-hajókra dühödtebben lecsapó Nemerétől.

Ám nem akármi talaj tudhat meghozni akármit!
 Fűz a folyók mentén, mocsaras dágványban az éger
 sarjad; a nemtermő vadkörös a sziklahegyekben;
 mirtus legvirulóbb — paron; végül a napérte
 lankás Bacchusnak, tiszafának a fagy, meg a szél kell.
 S nézd, hol a legvégén hódol munkának, a földet,
 az arabok keleti s tetővált gelonoknak a táját:
 más fáknak; más-más a honuk! Csakis India termel
 gyászfeketés ébent s csak arabnak nő fel a tömjén.
 Balszapot, illatozó fáján kiütöt, vagy örökké
 zöld akántusznak mért említném a bogyóját?
 Mért is az aithiopok berkét, mit a lágy gyapot őszít,
 s hogy fészül selymes pamacsot levelekről a szer-nép?
 Mért miket Okeanusz közelén nevel India, földünk
 szélső övének ligetét, hol a fák tetejének
 nyíl még röptével nem rezzenté levegőjét,
 bár ama nép ottan nem lusta az ijkezelésben?
 Media termi fanyar nedvét s maradó aromáját
 áldott citromnak; nincs ennél jobb szer az ellen,
 hogy ha italt netalán bőszt mostoha nő elegyített,
 (összekeverve fűvét s ártásra-szabott baj-igéit):
 gyógyít és tagokból az átkos mérget elűzi.
 Fája különben erős s alkatra — akár a babérfa,
 sőt a z volna, körötte ha nem terjeng idegenként
 illata. A levelét nincs szél ki letépje, virága
 páratlan szívós; vele rosszagú száj lehetjét
 frissítik és aszthmás aggkort kúrálnak a médek.

Ám sem a méd tájék nem tudhat, a dús berekerdős,
 sem nem a szép Gangesz meg a Hermus, aranyaliszapló,
 híreddel versengni Itália! India, Baktra,
 sőt az egész tömjénfövenyes buja Panchaia — semmik.

Itten a földbe bikák, lángot fujtatva az orruk,
 el nem szántották sárkányfog szörnyű vetését
 s férfikalász sisakos-dárdás sűrűsége se tuskélt,
 ámde gyümölcs, súlyos, meg a bacchusi „masszikus“ árja
 önti el . . . Itt az olaj, meg a játszi gulyák birodalma . . .
 Innen a harc délceg, síknak vágó paripája,
 innen a hó-nyájak s oltárok dísze: bikáink
 sokszor a Clitumnusnak szent vízben kifürödve,
 vitték a diadalmenetet fel a római várba.

A tavasz itt örökös s nyár van nem-nyári havakban;
 juh kétszer viselő, a fa kétszer győzi gyümölcscsel.
 Ám ádáz tigris s vad oroszlán-faj nyoma sincsen
 és a szegény gyűjtőt meg nem téveszti sisakfü.
 Nem kuszik itt kígyó nagyíves gyűrűkkel a földön
 s pikkelyit elhúzván nem fonhat szörnyű kalácsot.
 Hozzá: annyi híres város, sok munka gyümölcse,
 annyi erőd, meredek sziklán, emberkeze-rakta,
 és rohanó folyamok, lábánál ősi falaknak . . .

Vagy, mely mossa felül s mely alul, említsem a tengert?
 Hát meg a nagy tavakat? Téged, Láriusz, az elsőt,
 s téged tenger-vész s morajok kavarája, Benákusz?
 Említsek kikötőt, meg a Lukrinusz tava áttört
 gátját; hogy hördül szörnyet bömbölve a tenger,
 hol bedagadva zúgatja meg árja a Julius-öblöt
 s a tyrrhén hullám átjár az avernusi tóba?
 Itt az ezüst patakok s ércincsek erét mutogatja,
 itt, ez a föld úszik tengernyi aranyban . . . Ez adta
 hősök erős fiait: marzust s a szabin ivadékat,
 bajraszokott ligurok s dárdás volszkoknak a népét,
 színtez adott Deciust, Mariust, sok hősi Camillust,
 harcedzett Scipiok törzsét s téged, te legelső,
 Ázsia legszélén, aki győztesen állsz s puha i n d u s t
 hárit el kardod — Caesar — már r ó m a i végen!
 Üdv te, gyümölcsnek s lériinek egyként érdemes anyja!
 Régi dicsőséged s műveid, szátumnusi földem,
 kezdem, — a szent tőhöz s kútfőkhöz merve leszállni:
 Askra*) dalát dalolom ki a városi rómaiaknak.

(Budapest.)

Fordította: MARÓT KÁROLY.

*) Hesiodos, a paraszt-költő hazája.